

Amatörfotografernas
värld

Amatörfotografernas värld

FATABUREN 2009

Amatörfotografernas värld

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2009

Red. Annette Rosengren och Christina Westergren

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjan- de krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhets- berättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respek- tive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2009
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsfoto Svante Warping

Tryckt hos NRS Tryckeri, Huskvarna 2009
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 533 7

Lotten von Düben

EVA DAHLMAN

Lotten von Düben tillhör en grupp av amatörfotografer som var verksam redan på 1860- och 70-talen. Hon föddes 1828 och var liksom sin man, Gustaf von Düben, av adlig börd. 1868 gjorde Gustaf och Lotten von Düben forskningsresor till fjällsamer i Lule lappmark och 1871 till skogs- och nybyggarsamer i Sorsele, Lule och Piteå lappmarker. På båda expeditionerna var Lotten von Düben fotograf och hon blev därigenom den första som fotograferade samer i Sverige. Hon var också en av de första kvinnor som deltog i vetenskapliga forskningsresor. Fotografierna ingick i makens studier av samernas historia och liv, och 1868 tog hon bilder av samer framifrån och i profil med en stereokamera. Dessa bilder följde tidens sätt att se på samer som exotiska och främmande, och som ett lägre stående folkslag. Men på fotografierna från 1871 finns samerna i sin miljö, där finns också mäktiga fjällandskap som Stora Sjöfallet och Harsprånget och olika typer av byggnader, bland annat Jokkmokks kapell och Sorsele kyrka.

Lotten von Düben arbetade med så kallade våtplåtar. Det

G. v. Düben foto/1868-71. 3905

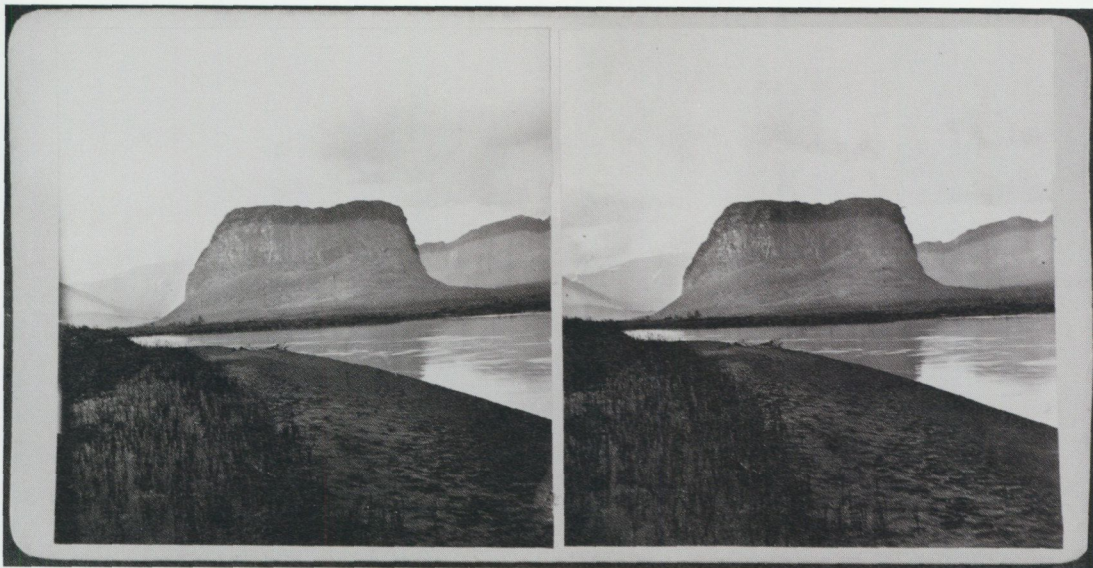
Änkan Inga Pansi med dotterdotter, 1866. Foto Lotten von Düben, Nordiska museet.

Sorselesamer i Ammarnäs 1871. Foto Lotten von Düben, Nordiska museet.

var komplicerat, omedelbart före varje fotografering måste negativa prepareras med joderat kolloidum. Exponering och framkallning måste ske medan plåten var våt eftersom negativa bara var ljuskänsliga så länge som emulsionen var fuktig. Mörkrumsarbetet utförde hon i det transportabla mörkrumstältet.

Lotten von Dübens fotografier ingår i upptäcktsresornas genre och den tidiga fotografi av främmande kulturer som finns i antropologiska samlingar. Gustaf von Düben, som rest i Afrika i sin ungdom och kommit i kontakt med den sortens fotografi, delade tidens uppfattning att kulturer utvecklas stegvis i en uppåtgående trappa där den västerländska civilisationen stod

Njammats vid Rapaälven, 1868. Foto Lotten von Düben, Nordiska museet.

högst. Detta ville man bekräfta med fotografier och Lotten von Dübens bilder har kritiserats i efterhand. Men hon är ändå en framstående fotograf i sin tid och hennes arbete är också ett exempel på den tidiga kontakten mellan vetenskap och amatörfotografi. I Nordiska museets arkiv finns förutom hennes fotografier från de två forskningsresorna bilder på samiska föremål tagna i en ateljé. När Gustaf von Dübens bok *Om Lappland och Lapparne, företrädesvis de svenske. Ethnografiska studier* kom ut 1873 var det hennes fotografier som tjänade som förlagor till illustrationerna i form av träsnitt och litografier. Boken blev en klassiker men det skulle dröja cirka hundra år innan Lotten von Dübens insats som fotograf uppmärksammades.